

Noord en Zuid

Juni alweer. De tijd heeft pootjes. Je bent geneigd er 'gekregen' aan toe te voegen, maar het is natuurlijk altijd zo geweest. Het bijzondere is alleen dat we het allemaal zelf moeten ervaren. Maar die tijd komt. Er is zelfs een boek verschenen met als titel: 'Waarom de tijd sneller lijkt te gaan naarmate je ouder wordt'.

Maar vanmiddag heb ik de tijd even stil gezet. De omstandigheden waren er dan ook naar. Het was een dag om in te lijsten, zonnig met weinig wind en een heerlijke temperatuur. Ik ben richting strand gegaan. Zittend op een duin met uitzicht op de branding geef je je gedachten de vrije loop...

174 Vanaf onheuglijke tijden is de branding gewoon de branding gebleven en dat zal ook zo blijven. Vanaf onheuglijke tijden gedraagt een bijenvolk zich volgens een vastgelegd patroon en ook dat zal niet veranderen. Imkers heten wat behoudend, maar misschien komt dat wel door onze omgang met de bijen. We staan namelijk voortdurend oog in oog met oeroude vastgelegde gedragsregels. Toch gaat het niet helemaal op. Er wordt hier en daar getornd aan die gedragsregels, denk maar aan het verhaal van Jan Ottens (Bijen 11(1) en 11(2)). Jan verenigt zijn volken al heel vroeg in het jaar, liefst in februari, om sterke volken te hebben tijdens de voorjaarsdracht met als bijkomend voordeel dat de bijen ruimschoots de tijd hebben om aan elkaar te wennen. Ik hoorde oude rotten mompelen 'verenig dan in het najaar dan hebben ze daarvoor nóg meer tijd'. Jan heeft gelijk waar hij zegt dat bij het later verenigen de volken sneller op zwermhoogte komen, maar daar zijn weer oplossingen voor bedacht. Maar er is meer. In het huidige tijdvak waarin het voorjaar steeds eerder van zich doet spreken is Jan misschien zijn tijd vooruit. Wellicht dat we in de toekomst allemaal vroeger in het jaar met de bijen aan de slag gaan, waarbij niet de kalender maar de natuur het moment van handelen bepaalt. Van Ton Thissen hoorde ik dat zijn volken eind maart al smeekten om meer ruimte vanwege de hoeveelheid broed. Zo'n geluid komt me bekend voor uit de periode dat ik in de Haarlemmermeer imkerde, maar die toestanden gaan absoluut niet op voor het noorden van het land met de invloed van het koude zee water. Uit bovenstaande blijkt wel dat het onmogelijk is een algemene praktijkregel te geven. Imkeren in een stad of in de zuidelijke helft van ons land is wel gelijk aan het imkeren in het noorden, maar het gebeurt allemaal een maand eerder. Om nog even terug te komen op onze behoudzucht. Wat

te denken van de alle attributen die we gebruiken? Kijk maar eens om u heen. Jawel, de korf werd kast en de toorts beroker, het eerste exemplaar daarvan staat gedateerd op 1870 op naam van Moses Quinby, maar tot op de dag van vandaag is het principe gelijk gebleven en behoort de blaasbalgberoker tot de standaarduitrusting van de imker. Daarnaast is de Dathepijp gekomen. Het grote voordeel daarvan is dat je onder alle omstandigheden beide handen vrij hebt en hij laat je zelden in de steek. Geen nadelen? Jawel, vaak moet de brandpot bijgevuld worden en op den duur vormt het gewicht een aanslag op je gebit. Maar een keus moet je maken en na heel veel jaren werken met een blaasbalgberoker ben ik toch overgestapt op de Dathepijp. Een windvlaag brengt me weer terug naar de werkelijkheid van alle dag. Ik kan een rilling niet onderdrukken, toch heb ik het niet koud.

Bruidszwermen

Toen imkerend Nederland in de jaren vijftig van de vorige eeuw de Aalstermethode massaal omarmde duurde het niet lang of de tijdschriften 'Bijenteelt' stonden vol met vragen over bruidszwermen, een nieuw fenomeen. Een bruidszwerm is een mislukte bruidsvlucht van de koningin. Ze ontstaat voorname-lijk als de aflegger wordt gemaakt terwijl er al zwermneiging in het volk aanwezig is en de aflegger bovendien klein van stuk is. In die gevallen slijt de pas uitgelopen koningin haar eerste levensweek in een broeinest van zwermzwangere bijen en als de jonge freule dan op weg gaat naar de darrenverzamelplaats (dvp) voor de gewenste paringen, dan laten de bijen zich die kans niet ontnemen en buitelen met haar mee naar buiten. Mijn mentor noemde het met een knipoog 'broodnijd van de werksters'. Het had in ieder geval tot gevolg dat de dvp niet werd bereikt. Vreemd eigenlijk dat de jonge koningin zich zo van haar missie laat afleiden. Schep je een dergelijke zwerm en stort je de bijen terug in het volk van waaruit ze zijn vertrokken dan blijven ze zwermen. Nooit doen dus. Geef ze een woning op maat en je bespaart jezelf veel werk.

Jong bij jong

In juni staat de koninginneteelt centraal. We kweken zelf de nieuwe generatie uit de eigen volken, via aangeleverde larfjes of we kopen er een aantal. Bij het overschakelen op een ander ras moet er extra voorzichtig worden gehandeld. Het verhaal van Hans van der Post.

'Als ik een moeder koop van Schier dan maak ik in de ochtend van de dag dat ze aankomt een kast klaar waarin vijf raten gaan in deze volgorde: Een raat met voer, honing of suiker; een mooi uitgebouwde raat zonder darrencellen; een raat met uitlopend broed (je moet de eerste bijen zien uitlopen); een mooi uitgebouwde raat zonder darrencellen en een raampje met kunstraat. Vervolgens schud ik van een moergoed volk tien raten af, bij voorkeur uit de bovenbak waar veel jonge bijen aanwezig zijn. Zorg dat de moeder niet mee komt. Dit samenraapsel zet ik OP het volk waar deze bijen uit komen want alle bijen die kunnen vliegen moeten eruit, ook de jonge bijen die al een keer zijn ingevlogen. Het vlieggaat maak ik zo klein dat er maar twee bijen tegelijk uit kunnen. Dit moet minstens gedaan worden drie uur voordat de in te voeren moeder arriveert. De afgeslagen bijen gaan zich erg moederloos voelen en vliegen goed af. Daarom moet je niet meer dan een raam met uitlopend broed in dit volkje hangen. Zet je het volkje naast de kast waar de bijen uit zijn gekomen dan lopen alle bijen weer terug naar de vertrouwde kast. Bij regenachtig weer is het beter alles uit te stellen tot de volgende dag. Het moertje heeft begeleidende bijen bij zich en ook wat suikerdeeg, dus die redden het wel. Bewaar ze wel op een warme plaats. Aannemende dat het goed weer is dan doen we het moertje in een moerhuisje (kruisspeld), zonder de begeleidende bijen, sluit de speld af met een prop suikerdeeg en klem dit tussen de raat broed en uitgebouwde raat van het samengestelde volkje. Als het goed is zullen de bijen al stertselend het moertje begroeten. Zet tot slot een voerbakje op en kom er de eerste tien dagen niet aan! Na twee dagen komen de eerste bijen op de vliegplank en na vier dagen wordt het eerste stuifmeel gehaald. Nu iedere dag een kwart jampot suikerwater oplossing 1 op 1 geven. Als na vier weken de eerste bijen van de nieuwe moeder zijn uitgelopen dan een raat uitlopend broed van een ander volk er bij hangen. Let er wel op dat met een ruime meerderheid van carnica-bijen moet worden ingewinterd'.

Hoe een drie-raams carnica volkje in te voeren in een volk van zwarte bijen

Gerrit de M. wil wel eens met 'deugende' bijen werken in plaats van met 'ondeugende'. Jarenlang heeft hij zijn zweep laten klappen naar ondeugende zwarte bijen. Willem V. heeft hem een drieramertje met standbevuchte carnica moeder bezorgd en Gerrit wil nu deugd en ondeugd laten samengaan. Dat doet hij als volgt. Gerrit hangt de inhoud van de drieramer

over in een zesramer en plaatst die boven op het deksel van het zwarte bijenvolk. Vervolgens haalt hij ramen met uitlopend broed uit het ondeugende volk en hangt die over in de zesramer. Als de zesramer vol is vangt hij deze door een tienramer. Het ondeugende volk slinkt en slinkt. Al haar uitlopend broed wordt immers weggenomen. Dan nadert het einde voor de zwarte majesteit. Gerrit maakt haar kast open, zoekt haar op en stopt haar in ballingschap (of erger). Dan wacht hij drie uur, het zwarte volk moet zich moederloos gaan voelen. Vervolgens verenigt hij beide volken met een krant. De carnica-moeder gaat vlijtig door met leggen en tenslotte leven er in de kast alleen nog bijen die braaf en zachtmoedig zijn, deugende bijen dus.

Emoties

Door emotie opgezweept, als de zee door de wind, rollen de vragen over elkaar heen. Hoe is het mogelijk dat darren ontstaan met een afwijkende oogkleur, waarom hebben niet alle darren die afwijkende oogkleur. Is het een toevallige samenloop van omstandigheden, is het een eigenschap van vaders- of moederszijde... Het nuchtere antwoord van de wetenschapper Hayo Velthuis: 'darren hebben geen vader, Ko'. Naast darren met rode ogen is er nu een imker met rode konen.

Het weer in juni

Voor het midden van het land geldt over de periode 1971-2000 als gemiddelde 187 uur zonneschijn, 72 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 19,8°C.

Juni maanden					
Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp	°C
1997	normaal		zeer nat (105)	normaal	
1998	somber		extreem nat	(134)	normaal
1999	vrij zonnig		normaal	normaal	
2000	normaal		droog	vrij warm	(21,1)
2001	vrij zonnig		vrij droog (50)	normaal	

Geraadpleegd

- Post, Hans v.d., Een nieuwe koningin opkweken naar een volk waarin zij kan overwinteren (jong bij jong) Raat voor Imkers 22(5): 13(maart 2000)
- Tongeren, Frans van, Bij-stelling 42: Hoe een drie-raams carnica volkje kan worden ingevoerd in een volk van zwarte bijen. De Vliegplank 8(2): 7 (1996) VBBN subvereniging Gorssel
- Velthuis, Hayo, Pigment tussen facetten. Bijen 11(4): 118 (april 2002).
- Kastelijng, Mark, Een ongewone vangmethode, D'n Balkumse Bie Nr.32: 12(1996).